Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIII. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 26, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., pondeljek, 6. oktobra (October 6), 1930. Subscription $6.00 Yearly STEV.—NUMBER 235

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Anglija špekulira na pridobitev novih dežel

Zahteva pravico, da lahko sprejme druge dežele v imperij Velike Britanije in organizira lastne Združene države proti Panevropi

London, 4. okt. — Na britski imperialni konferenci, ki je zdaj v teku v Londonu, je včeraj prišla na dan čudna poteza angleških državnikov, ki nikakor ni v skladju s programom delavske stranke, katera je danes na krmilu. Na konferenci, ki se vrši za zaprtimi vrati, debatirajo o zahtevah nekih britskih dominijev — predvsem Južne Afrike in Irske — da se jim prizna pravica izstopa iz imperija Velike Britanije. Nobena dominijonska vlada ne misli resno na izstop ali odpad, hočejo pa, da se ta pravica prizna vsem v principu, kar bi pomenilo, da uživajo status enakosti in delne neodvisnosti.

Angleška vlada bi pa rada omalovažila formulo izstopa z drugo formulo, ki lahko nadomesti odpad enega dominijona s sprejetjem novega. Za to idejo tiči najbrž precej intrig med angleškimi državniki, ki se razburjajo radi Briandovega načrta evropske ekonomske federacije. Angleške vodilne glave smatrajo, da Anglija ne potrebuje nobene evropske unije, ker je že v uniji Velike Britanije, katera ima interese po vsem svetu, ne samo v Evropi; obenem slutijo, da se Briandova ideja lahko uresniči v bližnji bodočnosti. Niso pa vse evropske dežele zadovoljne s Panevropo, ker se boje, da bo nameravana federacija več ali manj pod dominacijo Francije. Tu je zdaj polje za angleške skemarje. Če se federacija Evrope realizira, bo za nezadovoljne dežele nevarno, da bi ostale zunaj osamljene. Tedaj jih Velika Britanija lahko povabi na vstop v njeno federacijo, v kateri ostanejo avtonomne, toda ekonomsko, finačno in deloma politično bodo naslonjene na novo grupo dežel v okvirju Velike Britanije. Tako nastanejo v Evropi dve grupi združenih držav.

To je vsekakor v ozadju formule "akcesije", ki naj bo po mnenju angleške vlade protiutež proti formuli "secesije", o kateri danes razpravljajo v zaprtih sobah St. James palače v Londonu.

VOJAŠKA DIKTATURA NA KUBI

Kongres ukinil ustavo in pooblastil predsednika diktatorjem

Havana, Kuba, 4. okt. — Kubanski kongres je včeraj sprejel zahtevo predsednika Machada, da suspendirajo ustanve pravice do po končanih volitvah kongresnikov in senatorjev v novembru. Ustava je bila suspendirana in predsednik Machado je dobil oblast diktatorja, ki bo mesec dni vladal z dekreti in uveljavljal svoje odloke z armado. Volilna kampanja protivladnih strank bo s tem onemogočena, ker bo zatrta svoboda govora, tiska in zborovanja.

Petdnevnik za mestne uslužbence

San Francisco, Cal.—Da se omili brezposelnost, je mestna uprava odredila pet dni dela v tednu za vse delavce, ki so uposleni pri municipalnih delih. Podjetniki, ki imajo pogodbe z mestno vlado, bodo morali vsled te odredbe uposliti večje število delavcev, da dovršijo dela ob določenem roku. Mestna uprava je nadalje apropriirala $1500 za financiranje kampanje, da se preskrbi delo brezposelnim delavcem.

Bolgarski kralj je kapituliral pred papežem

Boris prelomil bolgarsko ustavo, ko se je zaročil s hčerjo italijanskega kralja

Rim, 4. okt. — Italijanski kralj Viktor Emanuel in njegova žena Helena sta včeraj oficielno naznanila zaroko svoje hčere Giovanne z bolgarskim kraljem Borisom. To pomeni, da so bile vse verske in politične zapreke premagane po dolgem času, odkar se Boris ženi v Rimu. Odstranjene so bile s tem, da se je Boris podal na celi črti.

Vatikanski visoki krogi poročajo, da je bolgarski kralj sprejel njihove pogoje kljub dejstvu, da bolgarska ustava določa, da morata biti kralj in kraljica pravoslavne vere. Giovanna je katoličanka in papež je dosegel, da je Boris obljubil, da ona ostane katoličanka in njeni otroci morajo biti vzgojeni v katoliški veri.

Rimski fašistični krogi so zelo zadovoljni in smatrajo zaroko kot veliko politično pridobitev na Balkanu.

Kompanija preganja unioniste

V prošlih par mesecih je odslovila več sto delavcev, ker so vstopili v unijo

Greensboro, N. C. — (FP) — Frank M. Sams, star 60 let in delno paraliziran na roki radi poškodbe, ki jo je dobil pri delu, je bil odslovljen iz tovarne Cone Cotton Mills Co., ker je pristopil v unijo. Pozneje je družba izgnala njega in njegovo družino iz kompanijskega stanovanja. Sams je prejemal $7.95 za tri dni dela v tednu. Ko je bil pred par leti poškodovan v tej tovarni, mu je družba obljubila delo do smrti, če ne bo tožil za odškodnino. Sams pravi, da bo sedaj vložil odškodninsko tožbo proti družbi, ker je prelomila obljubo.

Uprava družbe je odredila masne odslovitve delavcev, ki so vstopili v unijo in jih je v prošlih par mesecih odpustila več sto. Vsi ti odpuščeni delavci so sedaj odvisni od podpore, ki jo jim daje unija v življu in oblekah.

Dr. Worth M. Tippy in rabinec Edward L. Israel od federalnega cerkvenega sveta, sta na konferenci cerkvenih organizacij urgirala delegate, naj se organizirajo in zahtevajo od uprave tekstilne družbe, da zopet uposli delavce, ki jih je odslovila radi unijskih aktivnosti. Delavci imajo prav take pravice do svoje organizacije kot delodajalci, je dejal Israel. Tippy in Israel sta sedaj na delu, da organizirata odpomočno akcijo za družine delavcev, ki so ostali brez sredstev, ko so izgubili delo pri omenjeni družbi.

Gorman odločil proti voditelju stavke

Hazleton, Pa. — R. Gorman, načelnik spravnega odbora, je odločil proti W. E. Stroberju, ki je vodil stavko rudarjev pri Susquehanna Coal Co. l. 1928. Kompanija ni hotela sprejeti Stroberja nazaj na delo, nakar je ta apeliral na spravni odbor in Gorman je odločil v prilog premogovni družbi.

Stroji izpodrivajo delavce

Wenatchee, Wash.—Podjetniki so odslovili skoro vse delavce, ki so kopali jarke pri gradnji velikega jeza za Puget Sound Light & Power Co. Delo opravljajo sedaj velike parne lopate in traktorji.

Policija ne nadleguje piketov

Voditelji stavke tekstilnih delavcev v Danvillu skrbe, da ne pride do provokacij

Danville, Va.—(FP) — Dosedaj še ni bilo nobenih nemirov in izgredov v stavki tekstilnih delavcev, ki so pustili delo pri Riverside & Dan River Mills Co., ker je odklonila njihove zahteve za priznanje unije. Prvi dan je 15 neunijskih delavcev v spremstvu policije skušalo priti v tovarno, da dokončajo neko delo, toda piketi so jih nagovarjali, naj se vrnejo, kar so tudi storili. Policija je vse to mirno gledala in se ni hotela vmešavati v pogovor. Stavkovni odbor je razpostavil 150 piketov okrog tovarne, ki ne dovolijo vstopa nobenemu delavcu. Izvzeti so le nadzorniki in uradniki družbe. Odbor je obvestil tekstilne delavce širom Amerike, naj ne prihajajo v Danville za delom.

Zborovanja stavkarjev se vrše vsak dan in so dobro obiskana. Podpredsednik unije Francis J. Gorman je na nekem zborovanju izjavil, da bi ne bilo stavke, če bi bila uprava družbe priznala delavcem, ki so v večini ameriški državljani, pravico do svoje organizacije. Mesto tega pa je uvedla strahovlado ter skušala delavce prisiliti na podpis "yellow dog" pogodbe. Odpustila je na stotine delavcev, ker so agitirali za pristop v unijo, misleč, da jih bo tako prisilila, da bodo odnehali od svojih zahtev. Predsednik družbe Fitzgerald je odločno odklonil priznanje unije vzlic posredovanju uradnikov zveznega delavskega departmenta, ki so dospeli v Danville, da poravnajo nesoglasja. Delavcem ni potem preostajalo drugega kot stavka, da tako izvojujejo svoje pravice, katere jim je družba odklanjala. Gormanov govor je naredil velik vtis na delavce in so mu navdušeno aplavdirali.

Poleg Gormana so v stavkovnem odboru C. W. Bolick, organizator United Textile Workers unije; O. E. Woodberry, zastopnik Ameriške delavske federacije, in Matilda Lindsay od Narodne ženske strokovne unijske lige. F. W. Gaylord je načelnik publicijskega biroja, v čigar področje spada naloga, da obvešča javnost in delavske unije o stavkovnih aktivnostih.

Papež sprejel oljnega magnata

Vatikan, 4. okt. — Papež Pij je včeraj sprejel v avdijenci ameriškega petrolejskega magnata Harry F. Sinclairja, ki je bil šest mesecev zaprt.

JURISDIKCIJSKI SPORI V STAVBINSKIH UNIJAH

Zadeva bo predložena delegatom na konvenciji Ameriške delavske federacije

New York. — (FP) — Sprejetje načrta za izravnavo jurisdikcijskih sporov v stavbinskih unijah je bliže uresničenju vsled akcije New York Building Trades Employers asociacije, ki je odglasovala, da se pridruži Employers asociaciji. Od l. 1903 je newyorška asociacija sporazumno s stavbinskimi unijami poravnavala jurisdikcijske spore s pomočjo arbitražnega odbora. Izkušnje, ki jih je pridobila v tem času, bodo služile za predmet razpravam na konvenciji Ameriške delavske federacije, kajti narodna asociacija bo par dni prej otvorila svoje zborovanje v svrho sprejetja nove konstitucije.

Department stavbinskih unij Ameriške delavske federacije bo skušal povečati svojo jurisdikcijo na stavbinske unije, ki sedaj še ne pripadajo k federaciji. Med temi so tesarji in zidarji z opeko. Tesarji so na konvenciji v Torontu izjavili, da bodo ostali še nadalje člani federacije le v slučaju, da se jim znižajo članski prispevki in če dobe zagotovilo, da postane William Hutcheson načelnik departmenta, iz krajevnih stavbinskih strokovnih svetov.

Tesarji in zidarji z opeko se morajo ponovno pridružiti stavbinskemu departmentu Ameriške delavske federacije, da se tako ustvari temelj načrtu za poravnavo jurisdikcijskih sporov potom kolektivne pogodbe med departmentom stavbinskih strok in organiziranimi delodajalci. To je edina podlaga, da se odpravijo nesoglasja, ki velikokrat dovedejo do resnih konfliktov med stavbinskimi unijami, pravijo sponsorji načrta.

Kitajci ubili dve angleški misijonarki

London, 4. okt. — Angleška javnost se danes razburja radi vesti iz Fučova, Kitajska, ki se glasi, da so kitajski banditi, ki se sami nazivajo komuniste, ustrelili dve angleški misijonarki. Banditi so zahtevali $10,000 odkupnine, a ker niso dobili te vsote, so jo znižali na $5000. Eni misijonarki so odrezali prste in jo poslali po denar, ko pa ni nič prinesla, so obe ustrelili. Obe sta bili že priletni ženski; ena je bila stara 63 let.

Hoover je v veliki zadregi

Govoril bo na raznih konvencijah, kjer bo skušal prikazati uspehe svoje administracije

Washington, D. C. — (FP) — Predsednik Hoover, ki je že nekoliko razočaran, ker se časopisi norčujejo iz njegovih izjav, s katerimi napoveduje konec industrijske depresije in brezposelnosti, bo imel težavno stališče kot govornik na raznih konvencijah. Na konvenciji bankirjev v Clevelandu je spet prišel na dan z napovedjo o dobrih časih, toda prihodnji teden bo nastopil na konvenciji Ameriške delavske federacije v Bostonu in tam bo težko prepričal delegate, da je situacija tako rožnata kot jo slika.

Brezposelnost je vprašanje, katerega se Hoover izogiba, če le more. Toda on ve, da Ameriška delavska federacija zbira statistiko o brezposelnosti med svojimi člani in da te številke reflektirajo tragično situacijo za mnogo tisoč delavskih veteranov, ki so izurjeni v svojih strokah. Hooverjevi tajniki v Beli hiši že sedaj skrbijo, da ne bo piketov okrog konvenčne dvorane v Bostonu, ki bi nosili napise, s katerimi bi opozarjali predsednika na svoje poteškoče. Predsednik niti ne ve, da tvori glavno točko v poročilu izvršnega odbora federacije poraz, ki ga je doživel njegov ljubljenec Parker, ko je senat odklonil potrditev tega protidelavskega sodnika članom zveznega vrhovnega sodišča in da se bo to poročilo prečitalo na isti dan, ko bo Hoover nagovoril delegate in bo zaneseno v zapisnik zaveto s predsednikovim govorom.

Nizke mezde živežnih delavcev

Washington, D. C. — Povprečna mezda živežnih delavcev, ki so uposleni v restavracijah in hotelih v San Franciscu, Cal., je $1,104 na leto, kot pokazuje poročilo zveznega delavskega biroja, ki je uvedel zadevno študijo. Nadalje je bilo ugotovljeno, da veliki hoteli in restavracije plačujejo nižje mezde svojim delavcem kot male.

Revolta dviga glavo v Braziliji

Montaevideo, Uruguay, 4. okt. — Z meje poročajo, da je izbruhnila revolucija v braziliskem mestu San Ana in se razširila po vsej državi Rio Grande. V boju med uporno posadko v Santa Ani in federalnimi četami je bilo deset mož ubitih. Druge podrobnosti še niso znane.

Ameriški bankirji podpirajo diktaturo na Kubi

Priskočili so ji na pomoč s posojili. Terorizem Machadove administracije pripravlja tla za revolto

New York. — (FP) — Graft in korupcija sta izpraznila državno blagajno na Kubi in govorice o nasilnem prevratu Machadove diktature postajajo glasnejše. To je prestrašilo ameriške bankirje, ki imajo svoje investicije v kubanskih industrijah, zato je Chase National banka priskočila vladi na pomoč s posojilom $20,000,000, da tako odvrne, vsaj začasno, padec diktature. Ta banka je še drugič priskočila na pomoč v tem letu s posojilom, obenem pa je dosegla, da je zvezni zakladniški department imenoval Grosvenor M. Jonesa načelnikom komisije, ki naj reorganizira ekonomsko strukturo na Kubi.

Vzlic tem in drugim poskusom ameriških bankirjev, da zavarujejo Machadov krvavi režim, ki jim daje razne koncesije za izrabljanje narodnega bogastva, so se pričeli rahljati temelji administracije. Gibanje za strmoglavljenje Machadove diktature, ki ga je začela Nacionalistična unija, se oživlja in dobiva čedalje večje število podpornikov. Unija je nedavno izdala manifest, s katerim odprto izziva sedanji režim, o katerem pravi, da je slabši kot je bil v Peru pod Leguiavo vlado. "Vlada se baha, da ima podporo od Združenih držav," se glasi besedilo manifesta. "To je nerazumljivo tistim, ki so mnenja, da [illegible] sosedaja republika bi ne smela podpirati vlad, ki satirajo svoje državljane in jim kratijo najelementarnejše pravice."

Manifest je med drugimi podpisal Cosme de la Torriente, predsednik Društva mednarodnega prava in bivši predsednik Lige narodov. Torriente je izjavil, da je Kuba razdeljena v dva tabora: v privilegirani razred, ki je na strani diktatorja, ter v razred, katerega je Machadova diktatura oropala vseh pravic.

Machadov režim skuša s ostro cenzuro zatreti vsako kritiko v časopisju. Če se mu zdi potrebno, pride prav tudi umor. Zadnji umor, ki ga ima režim na vesti, je bil izvršen nad Abelardom Pachechom, urednikom lista "Voice of the People." Policaja, ki sta ga umorila, sta bila na sodišču oproščena. Vlada tudi cenzurira vesti, ki poročajo o izgredih proti režimu, ki se od časa do časa pojavljajo v raznih krajih. Ralph Burton, ameriški časopisni poročevalec, je izjavil, da so njegovo brzojavko, ki jo je poslal svojemu časopisu in v kateri je označil sedanjo administracijo za najbolj despotično in tiransko, kar jih je videl, prestregli vladni agentje in jo cenzurirali.

Atlantic Fruit & Sugar Co., ameriška firma, ki jo v izkoriščanju prebivalstva podpira Machadov režim, je odredila izgon 4,000 farmarskih družin. Farmarji so se pa uprli in izjavili, da se ne umaknejo z zemlje, ki je last vlade in na kateri so živeli več desetletij. Vlada je na zahtevo kompanije takoj odredila vojaške čete, ki so farmarje pregnali. V spopadu z vojaštvom je bilo več ljudi ubitih, mnogo pa jih je bilo obsojenih na večletni zapor.

Taka grozodejstva uganja Machadov režim med prebivalstvom s pomočjo ameriških bankirjev in radi brezbrižnosti vlade v Washingtonu, ki se ne zmeni za pravice izkoriščanega kubanskega prebivalstva.

Liga narodov zaključila zborovanje

Ženeva, 4. okt. — Letna skupščina Lige narodov je bila danes zaključena.

Izpoved v zadevi umora reporterja Lingla

Po štirih mesecih je eden izmed morilcev priznal dejanje

Chicago.—Frank H. Bell, jetnik v okrajni ječi, je zadnji petek priznal pred naglo sklicano koronersko poroto, da je 9. junija t. l. sodeloval pri umoru Alfreda Lingla, reporterja pri listu Chicago Daily Tribune. Bell, ki je obenem priznal celo vrsto tatvin, ropov ter zvezo s nekim drugim umorom, je izpovedal, da je šofiral avto, v katerem so se peljali trije gangeši, ki so ustrelili Lingla v predoru pod Michigan bulevardom blizu Randolph ulice.

Bell je imenoval dva morilca, ki sta: Joseph Traum, vodja bande v Indiani, ki je danes zaprt v zvezni jetnišnici Leavenworth, in Richard Sullivan, ki je tudi zaprt v okrajni ječi. Tretjega ne pozna po imenu, domneva pa, da je Ted Geisking, notoričen gangeš, ki se tudi nahaja v ječi v Indiani. Bell je dejal, da so bili omenjeni trije najeti za umor od "višjih ljudi", ki so se hoteli iznebiti Lingla. Za to delo jim je bila obljubljena vsota $10,000, katero so imeli razdeliti med seboj, po $3000 vsakemu in ostalih $1000 bi bil dobil Bell, ki so ga najeli, da jih pripelje in naglo odpelje na varno. Denar je imel izplačati Christ Patras, lastnik grške kavarne Villa Ricca, 2758 N. Clark st., toda ko je Sullivan šel po izvršenem umoru k njemu po denar, je Patras potegnil revolver in mu velel, naj se pobere. Sullivan je tudi potegnil revolver in v dvoboju je Patras obležal mrtev. Sullivan je bil aretiran in kasneje je priznal ta umor. Bell, ki je tudi takrat vozil Sullivana na lice mesta, je pobegnil s karo, bil pa je prijet kmalu kasneje, ko je hotel oropati neko prodajalnico. Tako so vsi morilci danes pod ključem.

Koroner Bundesen je posvaril porotnike, naj se rezervirajo glede resničnosti te izpovedi, kajti od policijske strani še ni potrjena.

Angleški zeppelin uničen; 47 mrtvih

R-101 eksplodiral v zraku nad Francijo, ko je plul v Indijo

Beauvais, Francija, 5. okt. — Angleški zrakoplov R-101, komaj letos dograjen in največji na svetu, ki je pred par meseci uspešno izvršil deviško plovbo v Kanado in nazaj, je v soboto zvečer eksplodiral v zraku in padel v plamenu na tla v tukajšnji bližini. Bil je na potu v Indijo in gredoč se je imel ustaviti v Egiptu.

Brez malega vse moštvo na zračni ladji je izgubilo življenje. Do nedelje zjutraj je bilo 47 mrtvih in samo sedem je ostalo živih in še ti so bolj ali manj ožgani. Med mrtvimi sta tudi dva ministra v angleškem laboritskem kabinetu: Sir Thompson, minister aviacije in Sir Thomas; dalje so med žrtvami mnogi aviatični uradniki in strokovnjaki, kapitan zrakoplova in drugi. Vzrok katastrofe še ni dognan, domneva pa se, da je vodikov plin uhajal in nekdo je zapalil smotko v gondoli.

Francija omejila sovjetski uvoz

Pariz, 4. okt. — Francoska vlada je danes odredila, da se uvažanje žita, mesa, jajc, sladkorja, popra, apna, želatina in lepila iz sovjetske Rusije omeji. Kdor hoče v bodoče importirati to blago iz Rusije, mora imeti posebno dovoljenje.

ROŽLJANJE HITLERJEVCEV

Kam krene Nemčija? je vprašanje, ki je na jeziku neštetih milijonov ljudi kot rezultat velike fašistične zmage pri zadnjih volitvah in napovedi Hitlerja, nemškega Mussolinija, da se bodo kotalile glave socialistov, kader pridejo fašisti na vlado. Na sliki je videti novega Mussolinija, okrog katerega se zbirajo nemški vrelo-krvni nacionalisti.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju, na primer (Sept. 30-50), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je z tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ne vam list ne ustavi.

Ford napoveduje dobre plače

Henry Ford je napovedal dobre plače za delavce, ki pridejo čez dvajset let. Ford je poleg svojega svetovnega (pardon: mednarodnega) avtomobilskega businessa tudi ekonomski filozof in prerok, ki vsake kvatre kaj prerokuje. Vsako leto spiše knjigo, polno modrosti in prerokovanj. Njegova najnovejša knjiga je izšla zadnji teden v New Yorku z naslovom "Moving Forward". V tej knjigi piše Ford med drugim, da leta 1950 bo minimalna plača ameriškega delavca $27 na dan.

V dvajsetih letih lahko marsikaj pride, tudi višje plače. Leta 1950 bodo nedvomno druge razmere v Ameriki in po vsem svetu in tudi minimalna plača bo vsekakor višja, če bodo tudi cene višje. Pred dvajsetimi leti je bila minimalna plaka nižja, a tudi življenske potrebščine niso bile tako drage kot so danes. Saj plače ne predstavljajo v dobi kapitalizma nič drugega kot eksistenčni minimum. Ako te življenje stane pet dolarjev, moraš imeti pet dolarjev plače. In če v dvajsetih letih naraste eksistenčni minimum na $27 dnevno, bo treba toliko minimalne plače. Obenem bodo proporčno tudi profiti večji.

Vsekakor pa se Fordu slabo prileže prerokovanje višjih plač dvajset let od danes. Cerkev tudi obljubuje veliko srečo šele po smrti posameznika in posameznik lahko oceni vrednost takih obljub kakor hoče. Dejstvo je, da cerkev ne more dati tiste sreče v življenju — in to zadostuje za praktične ljudi. Ford pa je v stanju dati že danes, takoj, višje plače vsaj delavcem v svojih tovarnah, če bi se hotel zadovoljiti z manjšim profitom. Saj ni tako neumen, da bi ne vedel, da delavec recimo z desetimi dolarji dnevnega zaslužka lahko bolje živi kakor pa s petimi dolarji.

Delavcem danes nič ne pomaga obljuba, da bodo čez dvajset let trikrat ali petkrat bolje plačani. Oni potrebujejo danes! Potrebujejo vsaj toliko, da lahko eksistirajo — in toliko bi jim Ford lahko dal. Kdor odlaga na bodočnost kar bi lahko danes storil, ne dela pošteno in pravično.

Delavci potrebujejo danes predvsem garancij stalnega dela in zaslužka. Tega pa jim kapitalizem ne more dati, niti Ford in nihče drugi. To je v sistemu družbe, ki producira potrebščine v svrho privatnega dobička in ne ljudske rabe.

Ford hoče biti črna ovca med kapitalisti in rad pove in zapiše nekaj kar se ne ujema z veljavnimi bizniškimi predpisi, toda njegove teorije so v neprestanem konfliktu z njegovo lastno prakso. Filozof Ford je v boju s kapitalistom Fordom in kapitalist v njem vedno vleče debelo stran. Vsled tega ne more noben resen človek verjeti v iskrenost njegove filozofske strani.

Najiskrenejši so oni kapitalisti, ki tako govore kakor delajo.

Ameriško življenje!

V dnevnem časopisju je sledeča slika:

Mesto Orange v New Jerseyju se deli v dve občini: Orange in East Orange. Obe občini sta imeli doslej postavo, da morajo biti kinoteatri zaprti ob nedeljah. Občina Orange je pa zdaj to postavo odpravila in predvajanje filmov ob nedeljah bo v njenih mejah spet legalizirano, dočim ostanejo v East Orangu teatri nadalje zaprti.

Največji kinoteatea pa stoji baš na meji obeh občin, tako da je polovica gledališča v Orangu in druga polovica v East Orangu. Kako bo zdaj s tem teatrom? Ali bo odprt ali ostane zaprt? Vprašanje je rešil župan East Oranga, ki je naznanil 1. oktobra, da potegne vrv med sedeži v gledališču in ona stran, ki stoji v njegovi občini, mora ostati prazna, drugo stran pa lahko napolnijo grešniki iz Oranga!

Tako solomonsko je bil rešen najtežji problem življenja v ameriškem mestu. Problem, kam gredo ljudje ob nedeljah: ali sede v gledališču ali v cerkvi ali spe doma, je namreč silno važen — veliko važnejši kot pa problem, kaj bodo ljudje jedli ob nedeljah in petkih!

Ni čuda, da so ljudje na vseh koncih in krajih že skrajno siti teh "problemov".

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Vzhodnoohijske vesti

Bridgeport, O. — Prireditev pevskega zbora "Naprej," odseka soc. kluba št. 11, dne 27. sept. je povoljno izpadla. Nastop pevcev je bil povoljen, kajti to je bil prvi nastop. In v mesecu in pol, kar so se organizirali, se ne more bolje pričakovati. Pesem "Večernica" je šla bolj trdo, "Slovenec, tvoja zemlja je zdrava" in "Ljubica moja" pa zelo povoljno. Posebno zadnja je šla dobro, kar je pokazal aplavz občinstva.

John Kutch je imel govor, ki je dobro vplival na poslušalce. Navzoče je bilo dosti mladine, kar dokazuje, da je mladina naklonjena zboru "Naprej." Klub in "Naprej" bosta pa še v naprej prirejala zabave in gojila petje in dramatiko in poskušala ustreči posetnikom na prireditvah. Še isti večer je bilo prijavljenih nekaj novih moči v klub in k "Napreju." Druge se pa prosi, da pristopijo v naše vrste. Do 19. t. m. je še vstopnina prosta.

Hvala vsem, ki ste pomagali, da je prireditev tako dobro izpadla. Hvala vam, ki ste vstopnice prodajali, Jakob Tomšiču, ki je darował $2 v pomoč zboru in mrs. Ivani Rebol, ki je podarila kekl ki je tudi prinesel $2. Reči moram, da John Rebol in njegova soproga Ivana sta že veliko dala v korist kluba in vedno stojita na strani, kadar gre za kako dobro stvar. Druga prireditev soc. kluba in "Napreja," kot se sliši, bo 27. dec., kar bo objavljeno na tem mestu.

Delavske razmere so vedno slabše v tej okolici. Sanders Coal Co. je 1. okt. zopet utrgala 5c pri toni in 40c na dnevni plači. Wheeling Steel Co. je zaprla eno tovarno v bližini Benwooda, kjer je delalo 1,300 ljudi in eno v Martins Ferry, v kateri je delalo 600 ljudi. V drugih departmentih ljudi odpušča, ali pa obratuje s polovičnim časom; U. S. Steel jeklarne tudi obratujejo s polovičnim časom. Premogorovi pa samo 1—2 dni na teden.

In kljub vsej mizeriji se svet ne zbudi. Ravno je prišlo poročilo, da soc. stranka ni dobila dovolj podpisov, to je 35,000, da pride v državi Ohio na glasovnico. Torej svet je zadovoljen, da ga tepe Hooverjeva administracija, drugače bi šel na delo kot smo šli drugi, da bi prišli delavski kandidatje na glasovnico. Pri vsem tem gre stranka naprej; zadnji mesec so se organizirale 3 nove postojanke. Kakšne opazke čuješ proti soc. stranki, in to še od ljudi, ki se nekam štejejo, ni da bi zapisal v delavski list kot je Prosveta. Bodo že tudi spregledali.

Na Blaine se je organizirala postojanka reorganizirane UMWA pred par tedni. In je precej naših rojakov pristopilo. Ako bi delal v rovih, bi bil eden prvih v tej organizaciji, tako bom pa še v naprej zanjo agitiral kot sem do sedaj. Sem že napravil dosti stopinj v prid nje in tudi pisal, kar bom tudi v bodoče. "American Miner" je dobil tudi precej novih naročnikov. Posebno na prireditvi "Napreja" 27. septembra.

Dne 26. okt. bo imela Belmont County Political liga svojo konvencijo v Češki dvorani na Stop 19. Ker več naših društev spada v njo in ker se je 24. avg. na konferenci soc. klubov in društev Prosvetne matice na Blaine izvolilo odbor, da deluje pri tej organizaciji, da jo pridobimo do prihodnjih volitev, da bi skupno postavili soc. tiket za prihodnje predsedniške volitve, pojdimo na to konvencijo in začnimo po malem ublaževati pot do zbližanja.

Seja federacije društev SNPJ za ta okraj dne 28. sept. je bila dobro zastopana. Navzoči so bili zastopniki od 10. društev, 4 več kot zadnjič. Prihodnja seja bo 23. nov. v Bridgeportu. In do takrat se upa, da se pridobi večina društev za pristop, kajti sklenilo se je, da bodo uradniki federacije in bližnji člani posetili seje društev, ki so proti federaciji, ali pa morda ne vedo kaj ali zakaj je federacija potrebna. Naredilo se je tudi nekaj sprememb za olajšavo mesečnih prispevkov, manjša društva.

Tukaj bosta imela društva št. 13 in 640 SNPJ, kot je bilo že naznanjeno, vinsko trgatev v prid Miklavževega večera za mladino SNPJ. Torej posetimo vsi to priredbo in napolnimo dvorano. Nastopil bo tudi "Naprej" s par pesmimi, tako da bo večer 11. okt. res večer domače zabave in užitka.

Nekaj se sliši, da bo imel soc. klub št. 2 na Glencoe 25letnico 15. novembra. To je edini klub razen št. 1 v Chicagu, ki se more ponašati, da deluje 25 let za delavske pravice. In ako bodo res imeli to proslavo, kar bodo gotovo dali v javnost, je dolžnost vsega zavednega delavstva tukaj, da njih priredbo posetimo. Vam pa kličemo: ker ste se bojevali 25 let, pojdite naprej po tej poti. Zavedajte se, da je ves zavedni delavski svet z vami in vam čestita k vaši proslavi.

Tukajšnji soc. klub št. 11 ima seje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 10. uri dopoldne v Društveni dvorani. In dolžnost vseh članov je, da se sej udeležujete in agitirate za pridobivanje novih članov in članic. Torej vsi na sejo 19. okt.

Človek še pred svojo hišo ni varen pred avti. Dne 27. sept. je učiteljica glasbe stala pred svojim avtom pred hišo. Zadaj pridrve neki zlikovci s Fordko in se zapode v avto učiteljice G. Straight, ki jo podere in vso zmečka, da je po par urah v bolnišnici umrla. Zlikovce so takoj prijeli. Pa kaj zato. Mlado življenje je šlo, ki se ne nadomesti.

Jos. Snoy.

Konferenca Prosvetne matice JSZ o fašizmu

Na zadnjem zborovanju Konference Prosvetne matice JSZ za severni Ill. in Wis., vršeč se v Sheboyganu, Wis., 28. sept., je prišlo na dnevni red tudi vprašanje fašizma in tiranske politike Italije v Primorju. S tem v zvezi je bila tajniku poverjena naloga, da v imenu Konference priobči v Prosveti in Proletarcu sledeče:

Ves civilizirani svet, posebno še zavedno delavstvo, organizirano v raznih delavskih in socialističnih strankah, obsoja fašizem, ki je spremenil Italijo v glavnjačo, zatrl in uničil vse delavsko gibanje, pomoril, pometal v ječe in izgnal v pregnanstvo na peščene otoke sredozemskega morja vse svoje nasprotnike, katerim se ni posrečilo pobegniti iz Italije.

Civilizirani svet in zavedno delavstvo pa še posebno obsoja divjanje fašistične in po papežu blagoslovljene Italije v okupiranem ozemlju, predvsem v Primorju, kjer vlada podjarmljene Slovence in Hrvate z ognjem in mečem in ricinovim oljem. Obsoja grozodejstva fašističnega trinoštva, ki je kulminiralo v umoru štirih slovenskih mladeničev v Trstu in obsodilo večjo skupino Primorcev v dolgoletne ječe radi "zločina," ker so imeli dovolj hrbtenice, da so nasprotovali raznarodovalni in barbarski politiki papističnega fašizma v Primorju. Ta barbarski čin fašizma je bil preračunjen napad na primorske Slovence v prvi vrsti, v drugi pa je glid v verigi provokacij Mussolinijeve in papeževe Italije, da provocira novo pokolje v Evropi.

Zavedno delavstvo, organizirano v socialističnih strankah širom sveta, vidi v fašizmu, ki dviga glavo v raznih državah Evrope, največjo nevarnost vsem svojim organizacijam in pridobitvam, katere si je priborilo s težkimi boji v dolgih desetletjih. Zavedno delavstvo vidi v italijanskem in mednarodnem fašizmu, ki je izrodek in ekstremna faza slepega nacionalizma, največjo nevarnost, ki grozi zaplesti ljudstva vsega sveta v novo svetovno klanje.

Slovensko delavstvo, ki je po svojih krajevnih podpornih, političnih in prosvetnih organizacijah organizirano v Konferenci Prosvetne matice JSZ za severni Illinois in Wisconsin, se pridružuje civiliziranemu svetu in mednarodnemu delavstvu, ki ogorčeno protestira proti barbarski raznarodovalni politiki Italije v Primorju, s katero je spremenila nekdaj najkulturnejši del našega slovenskega naroda v pokopališče in pogorišče, nad katerim žaluje predvsem jugoslovanski narod tukaj in v stari domovini.

V tolažbo nam je zavest, da bo zavedno delavstvo nekega dne strmoglavilo fašizem v Italiji in drugih deželah, strmoglavilo na smetišče tiranstva s fašizmom vred tudi papizem in kapitalizem, ki sta njegova največja zaveznika, oziroma se ga poslužujeta v svoje namene, ki so: izkoriščanje delovnega ljudstva, na čigar hrbtih sloni današnji krvavi in anarhični družabni red.

V tem trenotku ponovno pozivamo jugoslovansko delavstvo v Ameriki, da se pridruži mednarodnemu proletariatu, ki se smotreno bori proti fašizmu, ki je Italijo s Primorjem vred spremenil v najgroznejšo ječo. Le potom močnih organizacij svetovnega proletariata bo možno poraziti fašizem, ki dviga glavo v marsikateri državi in izvojevati svobodo vsem narodom, ki ječe pod peto kapitalizma. Našim nesrečnim bratom v razdejanem Primorju pa izrekamo naše najglobokejše simpatije in jim obljubljamo, da se bomo borili proti fašizmu, njihovemu največjemu sovražniku, še z večjo energijo.

Anton Garden, tajnik.

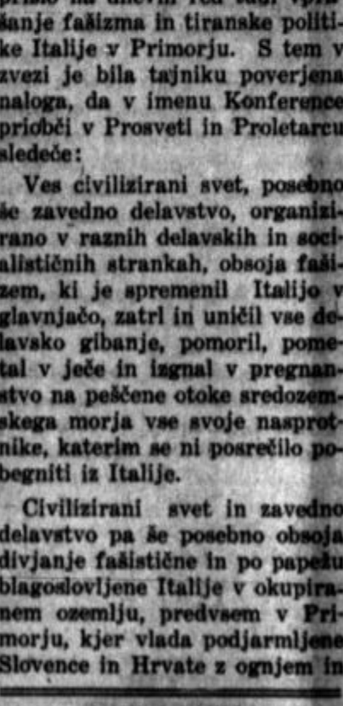

MLAD PILOT

Trinajstletni Roy T. Hopp je že licenciran pilot. "Solo flight" je napravil pred nekaj meseci. Njegov oče je tudi letalec in misli vse svoje utroke izučiti v svoji stroki.

AKCIJA ZA ODPRAVO INJUNKCIJ

Unija za ameriške civilne svoboščine organizirala kampanjo

New York. — (FP) — Unija za ameriške civilne svoboščine je organizirala okrog 4000 odvetnikov v raznih mestih v komitejih, ki se bodo borili proti injunkcijam, katere izposlujejo kompanije proti delavcem v industrijskih sporih. Ti komiteji bodo tudi sodelovali v agitaciji za sprejetje predloge, ki je pred kongresom in za katero se je zavzela Ameriška delavska federacija.

Predlogo je sestavil senator Shipstead, a je bila pozneje nekoliko revidirana. Senatni justični pododsek pa je neugodno poročal o predlogi in tako je bila razprava odložena. Prišla bo spet na dnevni red v decembru, ko se otvori zasedanje kongresa.

Ivan Molek:

Od Ljubljane do Londona

(Nadaljevanje.)

Kako se dunajski delavci zabavajo. Izlet v predmestje. Amerikancem dobro postrežejo. Slovo od Dunaja

Dne 16. avgusta zvečer—bila je sobota—smo naredili izlet v dunajsko predmestje. Kraj se imenuje Grinzing. Naš vodja Olip je telefonično rezerviral za nas mizo, ker drugače bi ne dobili prostora, da bi bili vsi skupaj. Odpeljali smo se v treh taksijih. Šofer taksija, v katerem sem jaz sedel, je bil ruski emigrej—morda bivši plemič ali general—ki je dobro razumel našo slovensko govorico.

Ko prispemo tja, nas je že čakala miza s trinajstimi stoli in lastnik lokala nas je sprejel z globokimi pokloni, da je bil naravnost smešen. Prostor—kombinacija gostilne in teatra na prijaznem vrtu—se je hitro napolnil. Prišli so večinoma delavci s svojimi družinami, zasedli stole in klopi pri mizah, jedli in pili ter poslušali kvartet, ki je na malem odru godel, pel in govoril razne šaljivosti. Tako pridejo menda vsako soboto, ostanejo do polnoči, plačajo davek na luksus in odidejo domov spat.

Zanimala me je pristna dostojnost družbe. Nihče ni kričal, robantil ali drugače motil večera; vse je bilo mirno in veselo v mejah spodobnosti. Kmalu bi bili naši Amerikanci najglasnejši . . . dejstvo je, da so obudili pozornost polovice domačih gostov. Vendar je treba pribiti, da tudi mi nismo prekoračili meje, čeprav smo pili le vino. Avstrija importira vsa vina, zato so draga. Tujcem, ki hočejo varčevati, ni vredno naročati vina v Avstriji niti v Nemčiji. Končno je vino v Avstriji zapisano med luksus, od katerega se plačuje poseben davek. Mi smo plačali tri šilinge.

Ko je tudi kvartet, ki je pel in godel, izvedel za našo "amerikansko omizje," je stopil k nam in nam zapel angleško "The Blue Danube." All right, by gosh! Pel je seveda v dobrem upanju in ni se zmotil. Naš brat Štifko je bil najbolj navdušen in stisnil je kapelniku petačo, ki ni mačja solza v Avstriji. Sreča, da mi vsi, ki smo romali v London, nismo skrahirali v Jugoslaviji kakor so nekateri izletniki. Koliko je resnice o "plavi Donavi," o kateri nam je kvartet pel, ne vem povedati. Donava, kolikor sem je jaz videl tiste dni, je bila siva in gosta kakor Sava v Belgradu.

Imeli smo tudi natakarje, ki so znali angleško. Skoro v vsakem boljšem lokalu na Dunaju smo našli koga, ki zna angleško —ne morda dobro, ampak bolje kot je večina nas znala nemško. To ugodnost smo imeli tudi v Nemčiji in Belgiji. Na hotelih in prodajalnicah smo opazili napise "We speak English."

Najbrž bo to vada za Amerikance. Saj je tudi prekomerna uljudnost Dunajčanov, s katerimi smo prišli v dotiko, veljala prej našim dolarjem kot našim osebam. Zares so bili čez silo uljudni in postrežljivi. Ameriških turistov je danes dosti in z njimi računa vsa Evropa. Kljub temu smo srečali Nemce —največ višješolskih dijakov in dijakinj—ki so zelo radi z nami lomili šolsko angleščino. Zlasti so se zanimali za čikaške bandite. (O teh so me tudi v Jugoslaviji veliko izpraševali). Silno so se čudili, ko sem jim zaupal, da živim v Chicagu že 24 let, pa še nisem videl nobenega bandita. S tem pa še ni rečeno, da ga morda še ne vidim . . .

V nedeljo zutraj, 17. avgusta, je naša skupina zapustila rdeči Dunaj. Odpeljali smo se proti Solnogradu. Vlak je imel nove vagone in kupeji 3. razreda, v katerih smo sedeli, so v marsičem prekašali 2. razred v Jugoslaviji.

Medpotoma je bilo videti mnogo industrij. Iz vseh dimnikov se je močno kadilo. Šli smo skozi Linc, glavno mesto gornjeavstrijske province. V vlaku smo glasovali, če si ogledamo Solnograd ali gremo kar naprej. Z devetimi glasovi proti dvema smo zaključili, da ostanemo pet ur v Solnogradu. Demokratično, kajne. Gosar in Malovrh, ki sta bila v manjšini, sta se podala.

Opoldne pridemo na cilj in hajd v mesto, ki čepi med hribi; ni veliko, toda slikovito.

(Dalje prihodnjič.)

Kje je izvor vseh prvin?

Nedavno je vzbudila ogromno pozornost vest, da so zvezdoznanci odkrili zvezde nenavadno velike gostote, gostote, ki je današnjim pojmom popolnoma tuja, saj tehta kubični cm gmote novih zvezd nič manj ko 50 tisoč gramov, medtem ko tehta enaka množina vode le en gram. Tolikšno gostoto si tem težje razlagamo, ker daleč prekaša gostoto najtežjih prvin, kar jih doslej poznamo in ker se nam zdi možnost obstoja še neznanih prvin tako visoke atomske teže že v naprej nemogoča. Ali so se astronomi zmotili, ali pa naše današnje predstave o atomih tukaj ne drže več?!

Zamislimo si, da sestoji vsak atom iz jedra, ki nosi pozitivno elektriko in okrog katerega krožijo v večjih ali manjših razdaljah negativno električni elektroni, kakor krožijo planeti okoli solnca. Prostor med jedrom in elektroni je tedaj prazen; katodni žarki, ki niso nič drugega nego leteči elektroni, gredo lahko nemoteno skozi. Fizik Lenard pravi, da je v kubičen meter veliki kocki iz platine le kubičen milimeter gmote, ki je neprodorna za katodne žarke. Pač pa je kocka polna magnetičnih in električnih polj, ki obdajajo atome.

Ako si sedaj jasno predočimo bistvo atomov in se na drugi strani zamislimo v odkritje omenjenih novih zvezd, bomo z lahkoto sledili duhoviti podmeni znamenitega kemika Antropova o izvoru vseh prvin. Antropov domneva, da je prostor v atomih pri novo odkritih zvezdah popolnoma izpolnjen s snovjo. Ta predstava nam tudi edina lahko pojasni, kako morejo imeti nove zvezde tolikšno gostoto. V atomu je namreč prostor med jedrom in posameznimi elektroni ogromen, saj znaša desettisočkratni premer jedra, kaj šele elektrona. In kako si učenjak predstavlja izpolnitev tega prostora?

Najprvo pravi, da pri vodikovem atomu (le-ta obstoji iz jedra in samo enega elektrona, ki kroži okrog njega), lahko pade elektron na jedro le tedaj, če preneha sredobežna sila, ki ju drži narazen. Lahko pa padejo na jedro tega atoma tudi vnanji, tuji elektroni in sicer tem lažje, čim manj elektronov, ki bi ga ščitili, kroži okoli jedra. Najlaglje vdro tedaj v vodikov atom, katerega obkroža samo en elektron. Zaradi tega se ta pojav najrajši dogaja v vodikovi atmosferi, ki je n. pr. ionizirana od solnčnih žarkov, to se pravi, v kateri so atomi deloma razbiti, tako da so v nji prosta jedra in elektroni v popolnem neredu medsebojno pomešani. Zaradi te zmešnjave se zgodi, da zdaj pa zdaj zadene kak elektron ob jedro in da se združita nasprotni električni množini, ki jih nosita. Tako nastanejo električno nevtralna telesca, ki jih je že Nernst imenoval neutrone. Ta združitev, ki je sicer le redkokdaj trajna, je izvor tako zvanega kozmičnega žarkovja, s katerim se fiziki zadnji čas tolikanj ukvarjajo. Kozmični žarki so namreč po vsej priliki leteči neutroni in njih prodorna sila je neprimerno večja od sile gama žarkov radija, ki so doslej veljali za najprodornejše žarke, kar jih poznamo na zemeljski površini. In kakor kažejo opazovanja, prihajajo ti žarki največ iz zvezdnih meglic v Rimski cesti.

Od trenutka svojega nastanka začno namreč ti neuroni padati v smeri, kamor jih vleče težnost. Na tem teku prodirajo zaradi svoje strašne prodornosti skozi vse snovi, skozi vse atome, ki jih zadenejo na poti prav do osrčja zvezd, kjer jim gostota gmote slednjič zastavi pot, da se umirijo. Tako se nabirajo v njih središčih v silno zgoščena jedra, izpolnjujoč tudi prostor v atomih, ki so bili že poprej tamkaj. Kakšna je končna gostota teh jeder, se da izračuniti. Rezultat je presenetljiv: kubični centimeter nastale gmote tehta najmanj 4 tisoč ton. Ako bi zgnetli vso gmoto naše zemlje na to gostoto, bi jo lahko vso spravili v krogle s premerom 700 m. In če bi imela naša zemlja v svojem osrčju takšno jedro s premerom 15 km, bi bila njena povprečna gostota prav tolikšna, kakor pri omenjenih zvezdah. Antropov misli, da one zvezde tudi niso v vsej svoji telesnini tako goste, marveč imajo samo v središču zgoščeno jedro ogromne teže. Ta gmota neuronov v osrčju zvezd je po mnenju Antropova rodišče vseh kemičnih prvin in sicer najprvo prvin visoke atomske teže, tedaj radioaktivnih življev, ki nastajajo z razpadanjem neuronov. Razpadanje le-teh pa tvori vse druge kemične prvine.

Pogoji za nastajanje neuronov so skoro povsod v vsemirju enaki. Povsod se nahajajo skoro enake množine pozitivno električnih jeder in negativno električnih elektronov, ki se spajajo v te velevažne zidake vse materije.

Domneva Antropova je v marsičem prikladnejša in bolj razumljiva od teorij in podmen drugih učenjakov, zlasti pa Arhenija, ki je naziranja, da so vsi težji elementi nastali iz lažjih, torej koncem koncev iz vodika, ki je najlažja prvina, kar jih poznamo. Ta predstava je sicer v toliko zadovoljiva, ker nam pojasnjuje, odkod si solnce sproti nadomešča ogromne množine energije, ki jo vsaj že poldrugo milijardo let nenehoma izžareva na zemljo v obliki toplote in svetlobe. Pri žgoščevanju lažjih prvin v težje se namreč sproščajo silne množine energije, ki nadomešča porabljeno. Vendar pa utegnejo nastajati prav tako ogromne množine energije tudi pri tvorjenju in razpadanju neuronov, tako da v tem pogledu utegne biti verjetna tudi podmena Antropova. Razen tega pa se doslej še ni našel noben dokaz, da bi težje kemične prvine res nastajale z zgoščevanjem iz lažjih. Nasprotno pa je razpadanje težjih elementov nepobitno dejstvo; čisto logično je tedaj, da gremo po tem dognanju le korak naprej in si mislimo, da je najtežja znana prvina (uran) res razpadlina neuronov.

O zadružnem gibanju v U. S. A.

Predaval Dr. J. P. Warbasse, predsednik Zadružne lige v USA na deseti Mednarodni zadružni šoli na Dunaju od 16. do 23. avgusta 1930

Priredil Veno Venomer, Ljubljana

Ne-poljedelske zadruge—Delavske zadruge v USA

V USA niti polovica prebivalstva ni poljedelska. Moč zadružnega gibanja je v ne-poljedelskih krogih. Organizacije farmarjev so le bolj številne in večje.

Konzumno zadružništvo ne obsega le industrijskih delavcev, marveč še posebno trgovce, nastavljence in mnogo pripadnikov srednjega stanu. Glavno množico članov predstavljajo rudarji, tekstilni delavci in delavci konfekcijske panoge.

Dasi tvorijo domači Američani večino v konzumnih zadrugah, vendar imajo tudi inozemci močan vpliv na konzumno zadružništvo. Na čelu stoje Finci. Zadružni člani pripadajo štiridesetim različnim narodnostim.

Za Evropce je težko, pojmiti razlike v govorici in plemenih Amerike. Poznal sem zadrugo, katere člani so bili rojeni v 14 različnih deželah in državah. V splošnem pa se pripadniki sorodnih plemen združijo v svojo organizacijo. Mnogo je zadrug, katerih člani pripadajo istemu plemenu. Dalje so včlanjene v naši Zadružni ligi organizacije, ki se v poslovanju s svojimi člani poslužujejo izključno svojega jezika, bodisi finskega, judovskega, nemškega, italijanskega, ruskega, slovenskega, češkega, litavskega, ukrajinskega ali kakšnega drugega jezika. Te zadruge so ustanovili emigranti, in vsaka organizacija posnema v Ameriki svoje posebne originalnosti.

Če vpoštevamo različnost jezikov in razlike v plemenih, potem imamo pred seboj cel koleidoskop barvnih enot, ki ima vsaka svoj značaj, svoj jezik in svoje navade.

Združiti vse te zadruge v eno Zadružno ligo je bil prav tako težak posel, kakor posel Mednarodne zadružne zveze.

Način delovanja

V USA je krog 2,000 konzumnih zadrug, ki temelje na načelih rochdalskih tkalcev. Polovica teh oddaja živila in druge potrebščine v manjših mestih ter na deželi. Krog 400 zadružnih oddajališč je za kolonijalno blago ter mesne izdelke in krog 500 zadrug prodaja gasolin in olje za avtomobile. Ostalih 100 zadrug se peča s kuhinjami, prenočevališči, pekarnami, mlekarnami ali pa so zadruge za razpečavanje premoga ali stanovanja.

Zadruga, katere član sem jaz, je slučajno finska zadruga in če prisostvujem kdaj kakemu članskemu zborovanju, sem popoln tujec v meni povsem neznanem svetu neznanega jezika. Ta zadruga je v New Yorku z 2,200 člani in ima 8 oddajališč za kolonijalno blago, eno mesarijo, eno javno kuhinjo in eno pekarno ter doseže letno prometa za 500,000 dolarjev. V New York Cityju je še cela vrsta drugih uspešno delujočih zadrug. Ena s 3,500 člani ima 8 javnih kuhinj, 3 oddajališča za živila in pekarno. Njen letni promet znaša 650,000 dolarjev. Dalje ima svojo banko ter velik stanovanjski blok. Ta stavba je stala 700,000 dolarjev ter stanuje v njej 60 članov s svojimi družinami.

Uspešne zadruge opravljajo celo vrsto poslov. Tako ima na primer neka zadruga v Illinoisu 1,600 članov, 4 oddajališča kolonijalne in mesne robe, pekarno in oddelek za dobavo mleka ter doseže letno 800,000 dolarjev prometa. Druga spet v Michiganu s 600 člani ima 9 oddajališč kolonijalnega blaga ter mesnih izdelkov, pekarno in ima letno prometa za 700,000 dolarjev. Marsikatere zadruge so v nekaterih mestih največja podjetja.

Neka ruska zadruga v New Yorku ima 8 oddajališč kolonijalnega in mesnega blaga. Nad 20 različnih zadrug v različnih predelih Severne Amerike ima svoje pekarne. Največja pekarna je v New York Cityju. Ima 1000 članov in gre skozi njene roke letno nad 375,000 dolarjev.

V USA je nad 80 zadrug, ki imajo javne kuhinje ter penzijone (okrevališča, hotele).

Devet zadrug je mlekarskih. Neka zadruga v Minnesoti je organizacija za oddajo mlečnih izdelkov. To je največja zadruga Amerike na rochdalskih temeljih. Ima 5,000 članov in letnega prometa za 3,500,000 dolarjev.

Več sto zadrug dobavlja in prodaja članom premog.

Dalje imamo štiri velenakupne družbe za različne distrikte, katerih letni promet je znašal l. 1929 nad 4 milijone dolarjev.

V vsakem večjem mestu je mnogo takozvanih stavbnih zadrug, ki pa so le po imenu zadružne. Prava stavbna zadruga je namreč tista, ki je vedno lastnica zemljišča, da stanovanja daje svojim članom le v najem in da je članom prepovedano, oddajati stanovanje spet dalje v najem ali ga celo prodati radi tega, da zasluži prav mastno.

V New York Cityju je 40 pravih stanovanjskih zadrug. Ena od teh ima dva stanovanjska bloka sredi mesta, v njih stanuje 700 družin. Druga, katere člani so konfekcijski delavci, ima prav tako dva stanovanjska bloka s 503 stanovanji, zemljišče v vrednosti 2,653,000 dolarjev ter ima z najemnino letnih dohodkov za nad 250,000 dolarjev. Ta zadruga ima v svojem stanovanjskem bloku tudi svojo veliko dvorano ter svoje gledališče, kakor tudi zelo dobro knjižnico ter mnogo dela za izobrazbo svojih članov.

Tudi je mnogo zadružnih letovišč. Eno teh pripada zvezi, ki ima v New Yorku stanovanjske hiše. Poleti 1929 je prenočevalo in stanovalo v njih 12,000 gostov, kar je prineslo zvezi 40,000 dolarjev dobička. Člani, izvečine judovski konfekcijski delavci, plačujejo penzijsko ceno tedensko po 17 dolarjev.

V mnogih mestih so zadružne garaže. Ena njih, last finskih delavcev v New Yorku, "prenočuje" lahko 175 avtomobilov.

Farmarji imajo tudi 800 telefonskih zadrug, dalje je mnogo zadrug za zavarovanje, za kredit itd.

Toda o teh denarnih zadrugah ter zadružnih bankah prihodnjič.—(Dalje prihodnjič).

Vesti iz Primorja

Tržaška podružnica italijanskega društva je izdala nov kažipot po Julijskih Alpah. Ekscelenca Manaresi, predsednik društva, je napisal za kažipot predgovor, ki izveneva takole: "Vzdolž vseh mej bije srce domovine. Toda tukaj, kjer prelita kri in pretrpljena krvava prevara še vedno povzročata skelenje bolečin, brzi srce v prsih planinca. Julijske Alpe morajo biti ne le gorske zavore, marveč tudi braniki jeklene volje, nedosegljive meje za one druge, dosegljive pa za nas, da gremo čez nje. Da se to zgodi, treba, da je gorovje znano vsem, da ga vsi posečajo ni ljubijo . . ."

V letošnjem maju sta bili aretirani v Trstu dve ženski, Rozina Rodelja in Antonija Sestan, ker sta razpečavali ponarejen denar. Policija je nato dognala, da ponareja denarja Humbert Sestan, sin druge aretiranke. Začeli so ga iskati, pa zaman. One 1. avgusta so zasledili miličarji na pobočju Nanosa tri ljudi. Ko so zavpili na nje, da naj se ustavijo, so začeli vsi trije teči, kar se je dalo. Eden je kmalu opešal in padel v roke miličarjev. Ta je bil 26letni mesar Josip Gradišar iz Trsta. En miličar je stal pri njem, drugi so streljali za bežečo dvojico. Kmalu pa so čuli strele in čez čas so našli dve mladi trupli, v katerih so spoznali Humberta Sestana in njegovo ljubico. Sestan je najprvo ustrelil ljubico in potem sebe, gotovo radi tega, da ne prideta v roke sodniji. Te dni je bila v Trstu razprava, pri kateri sta bili obsojeni Rodeljeva na 2 leti in 20 dni zapora, Sestanova na 2 leti in 4 mesece zapora, Gradišar je bil oproščen.

Vodstvo fašija na Općinah je imelo sejo, v kateri je tajnik Frederici naznanil, da bo izključeno večje število članov, ker se odtegujejo dolžnostim fašistične organizacije. Tudi "pretvarjanje priimkov v italijansko obliko" se ne vrši pri Opencih tako hitro, kakor je on zahteval. Dr. Amodeo je dobil navodila za pospešenje tostvarne propagande.

Vojni dobrovoljci iz Primorja so priredili drugo izdajo svojega albuma. Zanimiva je v časopisnem naznanilu ugotovitev, da je bilo treba velikanskega truda in fašističnega pritiska pri številnih družinah, katere objokujejo svoje padle sinove, preden so dale za album potrebne životopisne podatke . . .

V Gorico prispe 29. sept. "žitni vlak", ki se premika iz province v provinco že več mesecev. "Žitni vlak" tvori osem velikih avtomobilov, kjer so izložena sredstva za plodno kmetovanje in kjer so kažejo uspehi smotrenega poljedelstva. Ta "vlak" se bo ustavil v Krminu, v Gradišču ob Soči in v Gorici. Lani se je razglašalo, da poseti žitni vlak tudi Soško in Vipavsko dolino, sedaj pa je določeno, da ga tje ne bo. Zato vabijo vse goriške deželane v Gorico, ba bodo videli fašistični žitni vlak.

Pri slovesnem nameščenju fašističnega zveznega vodstva v Puli se je v svojem govoru razgrel tajnik Relli-Ražem proti onim številnim fašističnim nasprotnikom, ki vcepljajo v ljudstvo prepričanje, da je mizerija v Italiji največja in da je tega kriv fašistični režim. Relli-Ražem je naročil, da treba take laži odbiti s pestmi. Med drugim je potožil, da se ni moglo za Pulo še nič storiti, za kar tiči vzrok v splošni gospodarski krizi. Ko bo premagana, nastopi boljši čas tudi za Pulo in njena industrijska cona bo mogla vzcveteti . . . Kar se tiče industrijskih con v Trstu, Puli in na Reki, je gotovo, da ne bo uspevala nobena, ker se nove življenja sposobne industrije ob gorenjem Jadranu nameščajo, kakor že znano, v Margheri, v novo zgrajenem industrijskem središču in pristanišču tik Benetk.

Trst želi doseči kar najugodnejše cestne zveze z Gorico, Vidmom Čadanom in Pordenonom. To potrebo čuti Trst kot glavno središče obmejne pokrajine, postavljeno v obrambo Italije proti vzhodni Evropi in Balkanu. Tržaški listi priporočajo zato rimski vladi neprestano, da naj poskrbi za kar najrazsežnejše cestne in železniške zveze v Julijski Krajini. "Piccolu" je pri srcu zlasti zveza z videmsko Furlanijo, kjer vidi najizdatnejšo in najčistejšo demokratično zalogo za penetracijo in jezikovno razširjenje proti obmejni črti. To se zdi "Piccolu" po italijanski vojaški zmagi najvažnejša akcija

Iz Trsta odide poljski generalni konzul Vladimir Kwiatkowski, pozvan v zunanje ministrstvo. V Trstu je služboval osem let in ustanovil italijansko-poljski kulturni krožek. Te dni je imel krožek svoj letni občni zbor, na katerem se je predsednik dr. Pitacco poslovil od Kwiatkowskega, proslavljajoč ga kot odkritosrčnega in zaslužnega prijatelja Trsta. Kwiatkowski je obljubil, da bo tudi na svojem novem mestu podpiral tržaške gospodarske interese.

Dispanzerji za jetične v tržaški provinci so v Trstu, Miljah, Tržiču in Gradežu, na Krasu in na Postonjščini ni nobenega, pač pa je posetil podeželske občine potovalni dispanzer. Lani je bilo preiskanih v štirih dispanzerjih nad 5000 oseb, letos še skoro 4000. Potovalni dispanzer je posvetil svoje delovanje v prvi vrsti šolskim otrokom. Cvetlični dan v korist protituberkuloznemu koscoriju je bil 21. sept.

Najlepša orhideja

Sodniki kraljeve družbe za gojitev cvetlic v Angliji so spoznali, da je izmed vseh vrst orhidej na svetu najlepša vrsta Cattleya Brasso. Na letošnji razstavi te družbe so kazali eksemplar te vrste, ki je bil baje nepopisno lep. Ob tej priliki listi zanikujejo ponekod razširjeno mnenje, da gojitev orhidej ne daje posebnega dela in skrbi. Narobe: gojitelji orhidej zatrjujejo, da je treba po deset let vztrajno in smotreno delati, preden jim uspe, da vzgoje nove variacije. Včasi dosežejo prav izredne barve, zato pa je oblika cvetov prav vsakdanja: posebne nege in truda zahtevajo cattleje.

Še o usodi Andreejeve odprave

Polagoma, toda vztrajno se pojasnjuje zagonetka Andreejeve odprave in njenega tragičnega konca pred tri in tridesetimi leti. K jasnosti je silno pripomogla ekspedicija stockholmskega dnevnika "Dagens Nyheter", ki je na pobudo inž. Horna poslal na Beli otok ladjo "Isbjörn" z nekaterimi izkušenimi raziskovalci arktičnih dežel. Podjetje, ki se je moralo boriti z velikimi težavami, je končno uspelo. Ladja je srečno pristala pri Belem otoku in je našla Andreejevo taborišče.

Posadka "Isbjörna" je odkrila na mestu nekdanjega taborišča okostje moškega, najbrže Fränkla, razne priprave, ki so bile na Andreejevi gondoli, instrumente, več orožja in zapiske.

Dnevnik je vodil Nils Strindberg. Vsebuje najtočnejša dosedanja poročila o usodi balona in članov odprave. V začetku popisuje Strindberg, kako je balon startal dne 11. julija 1897 in kako se je spustil že po treh dneh, dne 14. julija ob 7 in pol uri zvečer na neko plavajočo ledno ploščo. Bilo je to na 83 stopnji 4 minute severne širine.

65 ur trajajoče vožnje Strindberg ni opisal, pač pa je zabeležil imena nanovo odkritist mest, ki jih je tudi narisal na zemljevid. Balon je letel v južni smeri, držal se je v zraku tri dni in tri noči, kar je bil za tedanje čase velikanski rekord, saj je znano, da se je mogel držati balon po tedanjih izkustvih v zraku največ 10 do 11 ur.

Potovanje skozi ledovje pa je trajalo zelo dolgo — skoro tri mesece. Kmalu potem, ko se je balon spustil, dne 19. julija, je ustrelil Andree prvega belega medveda. Tri dni pozneje se je trojica odpravila na pot in 27. julija so morali odložiti del tovora, ker ga niso mogli vleči za seboj. Pustili so v ledni puščavi 180 kg živil ter so naložili na tri sani, ki so jih vlekli za seboj, sto štirideset kg provijanta. Dne 1. avgusta je zabeležil Strindberg napredek poti za 8 km, dne 2. avgusta nadaljnje 3 km in pol.

Devet dni pozneje je odprava dosegla 82 stopnjo severne širine. Tedaj so se ustavile oči vseh treh na ogromnih množinah plavajočega ledu. Zaupali so se njegovi usodi in 22. avgusta je temperatura padla na 7 stopinj pod ničlo. Šele 7. septembra je ekspedicija dosegla 81. stopnjo severne širine.

Podoba je, da lov na severne živali ni bil tako ugoden, kakor je trojica pričakovala. Zato je Andree racijoniral živež, da ga ne bi prehitro zmanjkalo. Od 12. septembra dalje so dobivali člani ekspedicije dnevno skupaj: 400 gr mesa, 200 gr živila "Mellin's Food" in 270 gr kruha. Imeli so tedaj še 69 kg živil in so se nadejali, da bodo s to zalogo izhajali vsaj še tri tedne, v tem času pa, so menili, jim bo prišla pod strel že kakšna žival.

16. september je prinesel kritično odločitev. Trojica je sklenila, da ne bo več potovala. Ledna plošča je namreč priplavala do Belega otoka, kjer je sklenil Andree, da se s tovariši izkrca. Dejstvo, da je trojica uzrla kopnino, ki jo ne bo nosila dalje, je navdala odpravo s takšnim veseljem, da so vsi trije priredili "arktični banket" na plavajočem ledu. Njih gostija je obsegala meso tjulenja, tjulenjeva jetra, obisti poleg masla s kruhom, rozinastega prepečenca, sadnega soka in steklenice porterja, ki ga je bil ekspediciji poklonil švedski kralj. Kapljica je bila iz l. 1836. in Andree, Strindberg in Fränkel so jo izpili na zdravje švedskega kralja, ki so ga proslavljali tudi z govori, na koncu pa so zapeli švedsko narodno himno. Nad taboriščem je zavihrala švedska zastava.

Do tega časa je bila odprava polna upanja, ker je menila, da ji ne bo treba umreti v ledni puščavi. Dne 2. oktobra pa se je ledna plošča razbila in trojica je morala pristati na Belem otoku. Strindberg je ta dan zabeležil v svoj dnevnik: "Kritičen položaj". Tri dni pozneje pa je odprava spoznala, da je postala jetnik otoka. Jeli so vstajati tudi snežni viharji, ki so silovito pustošili. Strindberg je očividno obupal, kajti na koncu njegovih belezk stoji samo beseda: "Resignacija". Dne 17. oktobra je bil Strindberg tako onemogel, da ni zabeležil ničesar več, ker ni več mogel pisati. Njegov dnevnik priča, da so si raziskovalci ostali do zadnjega diha zvesti tovariši in junaški prijatelji.

•

Vprašanje je sedaj, kakšne smrti je umrla odprava? Zdi se, da trojica ni umrla v pomanjkanju. Najbrž jo je presenetil snežni vihar, ki doseza v teh krajih veliko silovitost. V zavetišču ekspedicije, ki ga je bil Andree modro zgradil in utrdil pod lednikom, so se našle belezke Andreeja, ki obravnavajo navodila za bližnje dni. Po teh zapiskih sodeč, se je Andree oddaljil iz taborišča, v katerega se Strindberg do njegovega prihoda še ni bil vrnil. Verjetno je, da je ekspedicija potem, ko je spoznala, da je postala jetnik samotnega otoka, iskala priložnosti, da bi ustrelila kakšno žival. V trenutku, ko niso bili vsi skupaj, pa je najbrže vstal vihar, ki je uničil njih življenje in razdejal taborišče.

V "hiši" ekspedicije so se našli različni predmeti, med drugim dva kožuha belega medveda, ki pričata o tem, da je morala odprava ubiti vsaj dve živali te vrste. Dalje so se našle še neodprte konserve, ki izključujejo možnost, da bi bili umrli Andree, Strinberg in Fränkel od lakote. Taborišče je bilo vobče vzorno urejeno. Razdeljeno je bilo na skladišče in bivališče. Ostanke "hiše" je deset in desetletja ščitil lednik, ki se je šele letos polagoma odtajal in pokazal to, kar se je tri in trideset let skrivalo pod njim. V bližnji so našli tudi kos balonovega oboda s povsem dobro obleko in obuvalom. Streha "hiše" je bila iz jadrovine, zavetišče samo pa so podpirali kosi naplavljenega lesa. Pred skladiščem in bivališčem, ki je bilo zaradi večje sigurnosti na koncu, so imeli raziskovalci kuhinjo, kjer so se našli ostanki mrožev, tjulenjev, belih medvedov in ptičev. Notranjščina stanovanja je bila obložena z živalskimi kožami, s ptičjim perjem in s škatlami iz pločevine.

Fränkla je našla odprava "Isbjörna" ležečega na tleh s čepico na glavi. Njegova leva roka se je dotikala glave, poleg katere so ležala na tleh očala in žepni nožič. Na mrliču so se dobro ohranili lasje in rjava brada. Roke mu niso bile orokavičene, samo obraz je bil pokrit z volnenimi krpami. Položaj, v katerem je Fränkel zmrznil, priča živo o tem, kako nasilna je morala biti njegova smrt. Po vseh dosedanjih opazovanjih se lahko sklepa, da je Andreejeva odprava poginila nenadne smrti, zaradi silovitega viharja ali pa zavoljo prehudega mraza.

Ko je posadka "Isbjörna" raziskovala taborišče, se ji je približalo nič manj ko 15 belih medvedov, ki so jih morali pomoščaki odganjati s puškami.

Poleg drugih najdb se je našel še drugi Andrejev dnevnik, ki obsega kakih 50 do 60 strani, ki so se zaradi vlage zlepile skupaj. Švedi upajo, da so v dnevniku še nepojasnjene skrivnosti ekspedicije, ki zanimajo znanstvenike in ljudstvo. Dnevnik so izročili švedski vladi, ki bo razpolagala z njegovo vsebino po lastnem preudarku.

Iz Andreejevih belezk je vreden posebne omembe humor, s katerim se je vodja odprave do zadnjega upiral smrti. Nekje beleži: "Danes imamo na jedilnem listu medvedjo kračo s čokolado in čajem." Na drugem mestu piše: "Predlogi za naslednjo ekspedicijo." Videti je torej, da raziskovalec do zadnjega ni izgubil vere v rešitev in novo življenje. Tehnični podatki, ki jih nudi Andrejeva beležnica, so sicer že davno prekošeni, njih neprecenljiva vrednost pa je in ostane v mogočni volji do življenja. Tej volji je ostala trojica zvesta do zadnjega.

Našel se je tudi Andreejev fotografski aparat z mnogimi posnetki. Kamera je veljala svojčas za prvovrsten izdelek. Veščaki razmotrivajo vprašanje, ali se bodo dale tako stare plošče posneti in razmnožiti, ali ne.

Udeleženci Andreejeve ekspedicije imajo po svetu nekaj sorodnikov. Od Andreeja živi nečak, od Fränkla dve sestri in neki oddaljenejši sorodnik. Strindberg ima tudi sorodnike. Zanimivo je to, da je Fränklova mati, ki je umrla šele pred nekaj leti, večkrat pripovedovala, da se je v sanjah pogovarjala s sinom, ki ji je povedal, da je Andreejeva odprava zmrznila v arktičnem ledu in da bo prišel dan, ko se vsi trije vrnejo v domovino.

Moštvo ladje "Bratvaag" zahteva odškodnino za najdbo Andreeja in vsega, kar je v zvezi z njegovo odpravo. Ker je švedska vlada proglasila vse, kar se je našlo, za svojo last, se bodo morali pomoščaki obrniti na vlado s svojimi zahtevami. V Stockholmu upajo, da se bo zadeva rešila mirno in s kompromisno formulo, ki bo dala vsakemu svoje.

Visoka carina vzrok nezaposlenosti

Industrija kavčuka je zelo prizadeta in kompanije grade tovarne v inozemstvu, da se tako izognejo carinskim določbam

Washington, D. C. — (FP) — Grundyjev carinski zakon, o katerem se je govorilo, da bo protektiral domače industrije in delavce, je velik udarec za delavce v Akronu, O., ki je ameriško središče industrije kavčuka. Da se izognejo carini na gumijaste izdelke, so družbe pričele graditi tovarne v inozemskih državah in posledice občutijo delavci, ki so upošteni v tej industriji, ker jih je na tisoče izgubilo delo.

Seiberling Rubber Co. je ena zadnjih, ki se je odločila, da zgradi svojo tovarno na Angleškem, da se izogne "protekcijski carini," ki ji je ovirala poslovanje v Ameriki. Seiberling je s tem le sledila Goodyear, Firestone, Goodrich in drugim velikim kompanijam, ki so že poprej podvzele slično akcijo.

Zanimivo evidenco glede učinka visokih carinskih določb, ki se tičejo industrije kavčuka, katera je odvisna od trgovine z inozemstvom, podajajo številke zveznega trgovinskega departmenta o izvozu gumijastih izdelkov v prvih šestih mesecih tekočega leta. Izvoz gumijastih izdelkov v inozemstvo je v tem času padel za 16%, dočim se je izvoz iz Anglije v istem času povečal za 34%. Pridobila je tudi Nemčija in njen izvoz gumijastih izdelkov se je povečal za 15%.

Bivši dušni pastir ustrelil ženo in sebe

Chicago. — Victor Dahlin, bivši pastor švedske baptistične cerkve v Chicagu, je zadnji petek ustrelil Čikažanko Etto Pearson in potem samega sebe. Umor in samomor je bil izvršen v Grand Rapidsu, Mich. Vzrok: nesrečna ljubezen med pastorjem in omoženo žensko.

RAZNO

"Nedotakljivi" v Indiji"

Znano je, da indsko ljudstvo je razdeljeno v kaste in da se morajo člani nižjih kast na daleč izogibati članom višjih kast; največji reveži so še vedno parije ali "nedotakljivi". Le teh se ne sme nihče iz višje kaste niti dotakniti. Po najnovejši statistiki je v Indiji 43.6 milijona človeških bitij, katerega nimajo pred člani višjih kast niti toliko pravice, kakor pri naših kmetih pes v hiši. Največ teh je v Bengaliji (57%). Pesnik Rabindranath Tagore, sam član visoke kaste, ki se tolikanj spotika nad napravami in moralo zapadnega človeka, molči o usodi teh svojih zatiranih in zaničevanih rojakov.

Ali Zalivski tok izpreminja smer?

Že nekaj časa prihajajo z Norveškega vesti, da so ladijski kapitani ugotovili, kako se Zalivski tok polagoma umika iz dosedanje smeri. Vestem sprva ni bilo verjeti, toda sedaj se potrjujejo tudi z verodostojne strani.

Kakor je poročal pariški list "Matin", je poveljnik oceanskega parobroda "Berengaria", kapitan Arthur H. Rostrom poslal pomorskim oblastem poročilo, v katerem navaja, da po njegovih opazovanjih topli morski tok polagoma, toda stalno zapušča dosedanjo smer. Sodeč po njegovih dognanjih, se Zalivski tok, prišedši iz Mehikanskega zaliva, obrača sedaj bolj proti severu, to se pravi, da teče nekoliko zapadnejše, v smeri proti ameriškim obrežjem ob Atlantiku.

V Združenih državah so seveda silno radovedni na posledice, ki jih utegne imeti ta prirodni pojav na njihove dežele v bližnji ali daljni bodočnosti. Mesto New York ima n. pr. isto zemljepisno širino kakor Napolj, in bi prav za prav moralo imeti tudi enako podnebje kakor južna Italija, kar se pa — kakor znano — ne ujema. V New Yorku slede vročim poletjem jako ostre zime, ki jih povzroča mrzli Labradorski tok, ki prihaja iz polarnega morja in teče vzdolž ameriške obale od severa proti jugu.

Ako se bo Zalivski tok tudi v bodoče obračal vedno bolj proti severozapadu, potem mora prej ali slej zadeti na Labradorski tok in s tem paralizirati učinek tega mrzlega morskega toka na okoliško podnebje. Tako bi prišla atlantska obrežja Severne Amerike v mnogo milejše in enakomernejše podnebje. Lahko pa se tudi zgodi, da bo Zalivski tok počasi odrinil Labradorski tok proti sredini Atlantskega oceana, kar bi imelo za obrežne dežele severne Evrope nedogledno kvarne posledice. Blagodejni učinek toplega Zalivskega toka, kateremu edinemu se morajo zahvaliti obrežja Anglije in Norveške za svoje milo podnebje, bi izginil. Vse te dežele bi počasi zajelo isto podnebje, kakršnega imajo sedaj polotok Labrador in Nova Fundlandija.

Nenavadno ostre zime, ki so jih imeli na Norveškem zadnja tri leta, kar nekam potrjujejo gornjo teorijo. Leta 1929. je na skandinavskem polotoku nekajkrat zapadel sneg celo meseca junija in julija, kar tudi tam gori ni vsakdanji pojav. K sreči se lahko klimatične izpremembe zaradi nove smeri Zalivskega toka uveljavijajo le prav počasi in Srednji Evropi se zaradi tega vsaj zaenkrat ni treba ničesar bati.

Naposled pa izpremememba smeri Zalivskega toka, ki bi imela tako nedogledne posledice, še vedno ni povsem dognana stvar. Generalni inženir francoskega hidrografskega urada Fichot, kakor tudi ravnatelj francoskega ribarskega urada Eduard Le Danois dvomita, da bi bili zaključki Arthurja H. Rostroma pravilni. Fichot enostavno zanikuje dejstvo, da se je smer izpremenila in trdi, da sta se oba morska toka že od nekdaj prelivala drug skozi drugega. Le Danois pa pravi, da Zalivski tok nikoli ni popolnoma dosegel francoske obale in da bo specifično težje vodovje Labradorskega toka vedno branilo pristop toplega Zalivskega toka k ameriškemu obrežju.

Kdo ima prav v tem velevažnem vprašanjuž ali kapitan "Berengarije" ali pa oba Francoza, ki oporekata njegovim trditvam, bo pokazala bodočnost.

Aluminijski trust žanje profite

Washington, D. C. — Aluminijski trust, ki mu načeluje Andrew Mellon, tajnik zveznega zakladniškega departmenta, je napravil v prošlem letu pet milijonov dolarjev več profita kot l. 1928. Povprečna delavska mezda v tej industriji je $1.200 na leto.

Agitirajte za Prosveto!

Katka Zupančič:

Obroč okoli glave

(Povest, ki je bila nagradena v literarnem kontestu Prosvete.)

"Sem mislil, da sem prišel na svoj dom" — tisti 'svoj' je zelo naglasil — "pa vidim, da nisem." Stisnil ji je nekaj drobiža v pest.

"Saj si doma," je hitela sestra, "ampak česar ne zmoremo, ne zmoremo," in ga še enkrat poprosila naj ne zameri. Pred pečjo je šele pogledala denar in se trpko nasmejala. Bolj kot prej je želela, da bi odšel tja, odkoder je prišel in to hitro, hitro.

Pa ni odšel še tako kmalu. Rezka mu ni šla iz glave. "Ta bi bila zame," si je mislil in delal je načrte, kako bi ji prišel bližje. Parkrat si je že tako uravnal, da sta se srečala in izmenjal je z njo par besed. Vpoštevajoč svojo prevejanost in njeno neizkušenost je gojil upanje in prežal na priložnost, da se ji prislini.

* * * *

Rezka je kmalu zaznala, da se Polde zanima zanjo. Pa se je sprva le smejala. Ko pa se ji je nekoč pridružil vračajoči se iz mlina s polno vrečo na glavi, se je nehala smejati in pričela misliti.

"Nisi za to ustvarjena, da bi kakor otovorjena mula nosila na svoji lepi glavi zdaj vrečo, zdaj vodo, zdaj pleve in kaj vem kaj vse. Samo če hočeš, Rezka, te popeljem tja, kjer bi prišla do veljave. Klobuk! ne pa tovor, pristoja tvoji krasni glavici, tvojim zlatim lasem. Vse visoke gospe in gospodične bi otemnele spričo tebe. Saj niti ne veš, kako si lepa."

Rezka, nevajena takih besed, je zardevala in polaščala se je je čudna nesigurnost, ki jo je storila tako nerodno, da se je spotaknila in bi bila padla z vrečo vred, da je ni Polde prestregel. Ni se dala pregovoriti, da bi nekoliko posedla in počila. Silila je domov in tako jo je bilo sram, da se mu ni upala pogledati v obraz, kar je bilo Poldetu le v dobro. Kajti, če bi se bila ozrla v njegove s krvjo podplute od poželjenja posteklenele oči, bi bila strepetala in najbrž zbežala ter se ga zanaprej skrbno izogibala.

Tako je pa naslednjo noč s prikritim veseljem obnavljala njegove besede in jih pretehtavala po vrsti. Nazadnje so se ji zdele nekoliko smešne; zamahnila je z roko v nočni mir in se zasmejala v blazino . . .

"Kaj ko bi ga bil Janko slišal," ji je prišlo na um. "Hm, to se bi smejal — ali pa mogoče ne . . ." je pomislila. "Že spet Janko! Vedno in povsod Janko!" Obrnila se je, zamižala in poskušala zaspati. A spomin na Jankota se ni dal kar tako odpoditi. Že poldrugi mesec je potekel, odkar je bil nekega večera pripeljal v hišo novega hlapca — Franceta. Vsi razen Rezke so ga prosili, naj ostane; Metka je celo jokala. A on je šel, je šel in ni povedal kam. Nobenega poročila. Nič . . .

"Ah, kaj me briga!" se je ujezila, ko je čutila, da jo teži srce. "Trd človek je Janko in krut," je trdila sama sebi; a njeno srce je vpilo: "Ni, ni, Rezka, dober je in plemenit, boljši kot kateri, kar si jih dosedaj srečala." Bolest je rastla. "In mogoče si nevede oplahtala samo sebe, ko si mu rekla, da čutiš do njega toliko, kolikor bi čutila do svojega rodnega brata."

Bolest je dosegla višek in ji pognala solze v oči. Obrnila je obraz v blazino in zaihtela. "In če bi bilo vse to istina, kaj bom z njim, ko je pa reven, ko cerkvena miš!" se je protivila.

"No, Rezka," se je uprlo srce, "kaj ima denar opraviti z ljubeznijo? Mlad je, zdrav in podjeten; svet mu je odprt."

"Ali ga naj kličem nazaj, ko niti ne vem, kje je, in mu padem krog vratu: Ti moj Janko, moj edini!? Nikdar!" In vroče solze so ji močile lica. Slednjič se je je usmilil spanec in jo odnesel v svojem naročju daleč v tuje mesto.

Oblekel jo je v gospsko obleko in ji posadil klobuk na glavo; pa da bo sreča popolna, ji je pričaral i Jankota ob njeno stran. Skupaj ju je vodil po neznanih širokih ulicah. A spanec je norčav in včasih zloben. Zamenjal ji je Jankota s Poldetom. Za nekaj časa je Rezko omamilo žvenketanje denarja v Poldetovem žepu, zlata verižica na njegovem telovniku. Toda verižica se je večala in debelila: njena zlata barva je postajala siva in po par trenutkih je bila to velika železna veriga in Polde jo je uklepal vanjo. Zdrznila se je Rezka in hotela zbežati, a ni mogla nikamor. Kam naj bi tudi zbežala, ko ji je bilo vse tuje. Slednjič je bilo spancu te igre dovolj. Odtegnil ji je vse sanje, pa jo zazibal v globoko in trdno spanje.

Skoraj vsak dan jo je Polde spremljal, bodisi na njivo ali z njive ali kamorkoli že in ji pel o Ameriki. Zidal ji je pred oči ogromne nebotičnike in jih postavljal poleg nizkih vaških hiš in koč. Orisal ji je krasne, negovane parke in jih primerjal s plotovi ograjenimi domačini vrtovi in dvorišči. Očrtal ji je ravne, prostrane ceste s širokimi hodniki ob straneh in ji kazal razhojeno in razdrapano domačo cesto in razrite kolovoze. Vodil jo je v obširne dvorane, na plesišča, kjer se nikomur ne pozna, ali je milijonar ali navaden delavec. Pa naj pogleda, je dejal, tukajšnje kmete in kmetice, če so le malo podobni mestnim ljudem. Kmete se pozna, je dejal, na eno miljo daleč, o kmeticah pa da sploh ni govora. In kako se kmetice izrablja: dom in polje, otroki in svinje, povrh še mož s svojo robatostjo, vse to jo tišči k tlom. Tam pa da je vse drugače. Niti otrok, in naj bodo še tako majhni, ne nosi žena v naročju, ampak mož. I. t. d.

Čudila se je Rezka in zahrepenela po lepi tujini. Videla jo je vso v zlati barvi: veliko, mogočno, čudapolno!

Rezka se je spremenila. Še je imela svojo veselo nrav, srebrni smeh, vendar jo je mati večkrat dobila globoko zamišleno. In to je mater zaskrbelo.

"Rezka," ji je rekla ob neki taki priliki, "pazi, da te tale lak ne premoti. Ničesar slabega ne vem o njem, razen da ga je bilo kot fantalina, kakršnega sem oddaleč poznala, sama zanikrnost. Delo mu ni nikoli dišalo in kdo zna, po kateri poti je prišel do denarja. Vrh tega je vdovec in prestar zate."

Rezka ji je na tihem v vsem pritrdila in se naslednjega dne čuvala srečanja s Poldetom. Ta pa se je naveličal prežanja in vsega, tem bolj, ker se je njegovo bogastvo bližalo — koncu. Nič več ni kazal po gostilnah polne listnice, ker se je tekom časa zelo stanjšala. "Se bo še živelo," si je dejal, "da jo le dobim," in brez oklevanja jo je nekega večera udaril naravnost h Martincovim.

Rezka je pobegnila pri zadnjih vratih ven, ko je slišala njegov 'dober večer' Petrinu, sedečemu na klopi pred hišo.

Martinka mu je postregla s pijačo in kruhom in mu sedla nasproti. Morala je, šlo se je za Rezko. Pazno ga je motrila. Izvedela je kmalu, da je bil zaposlen v velikanski trgovini. Pa da mu je bila prva žena Nemka. Ponesrečila se je. Razumela da ste se dobro, vendar je vedno čutil, da ni bila Slovenka. "Tuja kri je le tuja," je dejal in vprašal po Rezki.

(Dalje prihodnjič.)

Mihajl Zoščenko:

SVATBA

Volodka Zavituškin se je seveda nekoliko prenaglil. Je pač napravil majhen pogrešek. Lahko rečemo, da si svoje neveste najbrž niti ogledal ni. Da odkrito povem, brez klobučka in brez plašča je prav za prav sploh nikoli nj bil videl. Vsi glavni dogodki so se namreč odigrali na ulici.

Ko se je šel Volodka Zavituškin prav pred svatbo s svojo nevesto predstavit njeni mami, je to opravil, ne da bi se slekel. Kar v predsobju, lahko rečemo mimogrede.

S svojo nevesto se je bil Volodja Zavituškin seznanil v tramvaju.

Sedel je nekoč v tramvaju, ko se je mahoma pojavila pred njim gospodična. Prav prijazne vnanjosti je bila, nič ni mogel reči. Oblečena je bila v zimski plašč.

Pa stoji ta gospodična v svojem zimskem plašču pred Volodko in se z roko drži za jermen, da je ne bi potniki podrli. Z drugo roko pritiska na prsa zavoj. V tramvaju je bila seveda gneča. Prerivali so se. Da odkrito povedano, stati je bilo kar neprijetno.

Volodki se je zasmilila.

"Sedite k meni na koleno," pravi, "tako se boste lažje vozili."

"Ne, ne," pravi, "hvala."

"No, pa dajte zavoj," pravi. "Položite mi ga na kolena, kar nič naj vas ne bo sram. Dosti lažje boste stali."

Tudi zavoja ni dala. Ali se je bala, da ga ne bi ukradel, ali pa je bilo kaj drugega.

Volodja Zavituškin jo je še enkrat pogledal in zardel.

"O Gospod," si je mislil, "kako srčkane gospodične se vozijo s tramvajem!"

Tako sta minili dve postaji. Tri. Štiri. Končno je Zavituškin videl, da se gospodična preriva k izhodu. Tudi Volodka je vstal. Tam pri izhodu se je torej začelo njuno znanje.

Predstavila sta se drug drugemu in šla skupaj dalje. Tako hitro in brez ovir je šlo, da jo je Volodka Zavituškin že čez dva dni zasnubil. Ali je bila zadovoljna ali ne, tega ne vem, vem pa, da sta šla tretji dan v mestni pododdelek in se vpisala. Vpisala sta se tudi v ZAGS, nakar so se razvili glavni dogodki.

Po vpisu sta šla mlada poročenca na stanovanje k mamici. Tam je bilo seveda vse navzkriž. Mnogo gostov je bilo in mizo so pogrinjali. In sploh, domač praznik — kakor vselej ob takih prilikah.

Po sobi so se vrtele razne gospodične in kavalirji, postavljali pribore in odpirale zamaške.

Svojo mlado soprogo je Volodka Zavituškin že v predsobi izgubil z vida. Takoj so ga namreč kakor nalašč obstopili najrazličnejši sorodniki in mamice, ga pričeli pozdravljati in potiskati v sobo. Ko so ga privlekli noter, so se jeli pogovarjati z njim, mu stiskali roko in ga izpraševali, v kateri zvezi je včlanjen. Volodka nikakor ni mogel razbrati, kje je prav za prav njegova mlada žena. Deklet je bilo v sobi mnogo. Vse so se vrtele in motale okoli njega, kakor da bi bili sredi ulice.

"Za Boga," si je mislil, "še nikoli se mi ni nič podobnega primerilo. Katera izmed njih je neki moja mlada soproga?"

Pričel je hoditi po sobi in je zadel zdaj ob to, zdaj ob drugo dekle. Vse so se jezno držale in niso bile nič kaj navdušene zanj.

Volodka se je kar malce ustrašil.

"Glej no," si je mislil, "zgrešil sem jo in zdaj je ne morem več najti."

Tedaj so se tudi sorodniki pričeli zgražati — kaj hodi ta mladič kakor neumen okrog in nadleguje vsa dekleta vprek.

Volodka je stopil k vratom in tam ves zmeden obstal.

"No, hvala Bogu!" si je mislil. "Zdaj bodo sedeli za mizo in jo bom lahko našel. Tista, ki bo sedla k meni, bo prav gotovo moja. Če bi bila vsaj onale plavooka. Najbrže mi bodo potisnili tja kako klado, potem pa naj z njo živim."

Med tem so jeli gostje posedati za mizo.

Mamica jih je za Boga prosila, naj malo počakajo in še ne sedejo, a gostov ni bilo moči zadržati. Vsi so se kakor en mož vrgli na jedačo in pijačo.

Volodjo Zavituškina so potegnili na častno mesto, poleg njega pa posadili eno izmed deklet. Volodka jo je pogledal in kar odleglo mu je.

"Glej jo no," si misli, "saj ni napačna. Brez klobučka bi bila gotovo lepša. Še nosu ni moči videti izpod njega."

Od preobilja čuvstev je Volodja Zavituškin nalil sebi in njej vina, ter se sklonil k njej, da bi jo objel in poljubil.

Tedaj je bil ogenj v strehi. Po sobi so se pričeli razlegati kriki in različni vzdihi.

"To je norec, pasji sin," so kričali. "Kar vse bi rad imel. Mlada soproga še k mizi ni prišla, ker se še oblači, ta je pa že z drugo pričel."

Nastala je splošna zmešnjava. Volodka bi bil sicer lahko vzel vse za šalo, pa je bil preveč užaljen. V zmedi ga je namreč neki sorodnik mahnil s steklenico po tilniku.

Volodka je zavpil:

"Pes naj vas razume. Najrazličnejše posajajo k meni ženske, jaz pa naj potem vem, katera je prava."

Tedaj se je pojavila nevesta v belem krilu s cvetlicami ob bokih.

"Tako torej!" pravi, "ta je pa lepa!"

In seveda spet kriki, vzdihi in histerinči vzkliki.

Sorodniki so kajpak pričeli Volodko poditi iz stanovanja.

Volodka pravi:

"Pustite me vsaj, da pojdem. Že od jutra nisem nič jedel zaradi te ceremonije."

Sorodniki so pa ga vlekli ven in ga vrgli na stopnišče.

Drugi dan je šel Volodka Zavituškin po službi v mestni pododdelek in se dal ločiti.

Tam se mu niso prav nič začudili.

"To ni nič takega," so dejali. "Tako se večkrat zgodi. Trajnejši zakoni so zdaj sploh zelo redki."

In so ga ločili.

(Iz ruščine prevel B. Z.)

M. Zoščenko:

PRED SODIŠČEM

Sodnik se vprašujoče ozre po obtožencih. Dvoje oseb stoji pred njim: mož in žena. Obtožena sta zabranjenega proizvajanja žganja.

Tedaj se mož pravice nenadoma obrne k obtožencu: "Vi ne priznavate krivde?"

"Ne priznam," de oni. "Kriva je ona. Ona sama. In ker je kriva, naj dela zasluženo pokoro. Jaz ne vem nič o tem."

"Vendar dovolite vprašanje," pravi sodnik nato, "kako je to mogoče? Saj stanujete z ženo vendar pod isto streho. In pravite, da nič ne veste? Ali je kje na svetu mož, ki ne bi vedel, kaj dela njegova žena?"

"Jaz nič ne vem, tovariš sodnik. Ona sama je vsega kriva."

"Zelo čudno," de sodnik in se obrne k ženski z vprašanjem: "Kaj pravite vi k temu?"

"Njegova izpoved je točna," de ženska. "Priznavam, da sem sama vsega kriva. Mene sodite, ne njega! Njega se ta reč prav nič ne tiče."

"Dobro," veli sodnik, "zapomnite si pa, državljanka, da je brez smisla, če mislite na ta način izrezati svojega moža. Sodišče bo itak proučilo zadevo kakor je treba in pokazalo se bo samo od sebe, kdo je kriv in kdo nedolžen. Opozarjam vas zato, da nas ne mešate z neumnostmi. Sicer pa menda sami izprevidite, kako bedasto je, da hočete prevariti sodnike. Z možem živita v skupnem stanovanju, tako rekoč ramo ob rami. Ali ni bedasto, da nočeta nič slišati drug o drugem? Ali pa morda ni res, da živita skupaj? . . ."

Obtoženka molči, mož pa veselo prikima.

"Tako je, tovariš sodnik," pravi, "to je prav tiso, kar ste bil prezrl v začetku. Midva že dolgo ne živiva skupaj. To se pravi . . . jaz ne živim več z njo. So pa in celo mnogo jih je — ki mislijo, da še vedno živiva skupaj. Ta videz pa je varljiv, ker laže. Jaz že dolgo živim ločen od nje in ona edina je vsega kriva."

"Kaj pravite k temu, obtoženka?" se obrne k ženski.

In ona potrdi, da so moževe navedbe resnične: "Tako je in nič drugače. Sodite mene, ne njega, ker sem kriva jaz, on pa je nedolžen."

"Tako torej," se oddahne sodnik. "Ta dva, ki smo ju imeli za moža in ženo in ki zbujata videz zakonskega stanu, ne živita skupaj. Hm, kaj hočemo! Kaj pa to, da živita narazen? Ali se ne skladata po značaju, ka-li?"

Obtoženka prikima.

"Pišite, sodrug zapisnikar: ne skladata se po značaju!"

"Ne po značaju ne drugače!" seže v besedo moški. "Vobče . . . Ona je starejša od mene . . ."

"Kaj naj to pomeni?" se nenadoma razburi obtoženka. "Jaz da sem starejša od tebe? Državljan sodnik, midva sva istih let . . . To se pravi, jaz sem mesec dni starejša od njega, a to vendar ni nikaka razlika! Kaj ne, da ni?"

"Priznam, da je razlika samo en mesec dni," reče moški. "Ali, sodrug sodnik, recite mi, ali ne pomeni pri ženski mesec dni toliko kakor pri moškem dvanajst mesecev, leto dni? Posebno še, če je ženska že pri štiridesetih . . ."

"Državljan sodnik, prosim, vzemite na znanje, da še nisem polnih štirideset . . . Že zopet laže, mrcina!"

"Au, pa naj bo tako, saj še ni štirideset let stara . . . Ali če hočemo biti pravični, moramo priznati, da ženska tudi pri devetintridesetih letih ni več posebno mlada . . . Le poglejte, kakšne lase ima! Vsi so že sivi. Sicer pa to ni čudno v teh letih . . . In sploh . . ."

"Kaj sploh?" se zadere ženska v obtoženca. "Kaj sploh?" Le povej vse, vse do kraja, da bodo ljudje vedeli, koliko je ura in si bodo lahko mislil, kar bodo hoteli. Kaj sploh?"

Sodnik se začne smehljati.

"Nu, nu, Marušenka . . . Saj to sem rekel tja v en dan!" jo tolaži obtoženec. "Dejal sem: sploh . . . Nu da, mislil sem na nekoliko velo kožo, na gube, nu da, saj ni čudno v teh letih! Štirideset let ni šala . . . Saj menda razumete, sodrug sodnik, zakaj ne živim več z njo . . ."

"Kaj, tako govoriš, mrcina?" se zdajci zadere obtoženka. "Moja polt mu ni več všeč! Moje gube ga motijo? Ti prostaška duša, ti! In ni te sram tega povedati javno, pred sodniki, pred vsem občinstvom? Državljan sodnik, on laže, ta svinja! Pravi, da ne živi, pa živi, in še kako živi z menoj! Kotel je sam kupil . . In jaz, neumnica, sem bila pripravljena vzeti njegovo krivdo nase, krivdo za to svinjo! Ali te ni sram, da tako sramotiš svojo ženo? Nu, le čaka; Naj te le obsodijo! . . ."

Obtoženka joče in se glasno vsekuje v robec. Obtožencu se je pa silno podaljšal obraz — zdi se mu, kakor da je prišel nekam drugam, da je padel iz silne višine na zemljo . . . Ves razočaran bulji v ženo, kakor da ne bi razumel vsega tega, kar se je pravkar zgodilo . . .

Potem zmaje z rameni in mahne z roko. "Ženska," pravi, "je in ostane ženska! Žena je vrag. Je že prav, državljan sodnik, priznam svojo krivdo. Če skujem zvezo s hudičem, bom imel od tega več dobička kakor od zveze z žensko. Vrag jo vzemi!"

Sodnik se še vedno smehlja in sodni dvor se umakne na posvetovanje, da izreče obsodbo.

NA PRODAJ

iz opeke zidane 5 sobne hiše, spalni porči, hrastov les, gorkovoda gorkota. Odprto vsak dan za ogled do 8:30 zvečer. Nizka cena. Oglasite se osebno na 59th Ct. in 34th St., Cicero, Ill.

STE UTRUJENI?

Esorka vam povrne energijo!

Ali se počutite stalno opešanim? Zakaj ne bi povrnili energije s Esorko? Ta dolgo preskušena tonika pomaga povrnitev v normalnost. Izboljša prebavo, pomaga želodčnim neredom, zaprtnici in živcem. Uprašajte lekarnarja. 14

SEVERA'S ESORKA

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

RAD BI IZVEDEL

kje se nahaja moj brat Nik... Badžek, kateri se je nahajal ... Council Bluff, Iowa, pred ... meseci. Prosim naj se javi ... ni svojemu bratu nemudoma ... naslov: Peter Badžek, P. ... Gebo, Wyo. (Adv.)

NAZNANILO

Društvenim tajnikom in ta... nicam se tem potom naznan... da morajo naznaniti vse sp... membe naslovov članov in č... nic, naslove novih članov, ... imena in naslove odstop... črtanih in izobčenih članov na... znaniti upravništvu Prosvet... da se lahko točno vredi ime... za pošiljanje lista Prosvet... Imena in naslove, katere poš... te glavnemu tajniku ostan... tam v arhivu in jih upravniš... ne dobi. Torej je zelo važno, ... vselej pošljete na nalašč ... pripravljenih listinah vse na... ve upravništvu Prosveta p... bej. Pri vsaki spremembi na... va naj se vselej omeni stari ... novi naslov. Upravništvo ulj... no apelira, da društveni taj... in tajnice to upoštevajo.—Phi... Godina, upravitelj.

SLOVENSKA NARODNA PO... PORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in ... posebno list Prosveta za kori... ter potrebno agitacijo svoj... društev in članstva in za pro... gando svojih idej. Nikakor ... ne za propagando drugih p... pornih organizacij. Vsaka ... ganizacija ima običajno sv... glasilo. Torej agitatorični de... in naznanila drugih podpor... organizacij in njih društev ... se ne pošiljajo listu Prosv...

NAROČITE SI DNEVNIK "PROSVETA"

Cenjeni brat (sestra) S. N. P. Jednote!

Po sklepu 9. redne konvencije se sedaj lahko naroči na list Prosveta ... prišteje eden, dva ali tri člane iz ene družine in iz enega naslova k ... naročnini. List Prosveta stane za vse enako za člane ali nečlane $6.00 ... eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri asesmentu $1.20 za ted... se jim to prišteje k naročnini. Mi prištejemo enega, dva ali tri člane ... ene družine k eni naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list ... drag za člane S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo ... skoro v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Torej sedaj im... priliko, da se tudi Vi naročite na dnevnik Prosveta. Cena listu Prosveta ...

Za Združ. države in Kanado	**$6.00**	**Za Cicero in Chicago je**	**...**
1 tednik in	**4.80**	**1 tednik in**	**...**
2 tednika in	**3.60**	**2 tednika in**	**...**
3 tednika in	**2.40**	**3 tednika in**	**...**

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Mo... Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SN... ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, b... moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnev... Prosveta, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dot... vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo zni... datum za to vsoto naročniku.

Prosveta, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za Prosveto vsoto $..................

Ime .... **Čl. društva št.** ....

Naslov ....

Mesto .... **Država** ....

Nov naročnik .... **Star naročnik** ....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov ... družine:

Ime .... **Čl. društva št.** ....

Ime .... **Čl. društva št.** ....

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA